

OBELŻENIE (22) *sb n*

-enie (21), -enie (1).

o oraz pierwsze e jasne; -że- (5), -że- (1) *SarnStat*, -ż(e)- (15); -e (1) *KochPs*, -é (1) *KochMRot*, -e) (9).

sg *N* obelżenie (3); -é (1), -(e) (2). ◇ *G* obelżenia (7). ◇ *D* obelżeniu (1). ◇ *A* obelżenie (8); -e (1), -(e) (7). ◇ *I* obelżeniem (2); -em (1), -(e)m (1). ◇ *pl* *A* obelżenia (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVIII w. s.v. obelżyć*.

1. *Znieważenie, obraza; dispendiositas BartBydg; ignominia, levitas JanStat; profanum, violatio Cn* (21) : *BartBydg* 43b; (*marg*) Dzieiesięć części Historyey o męce Pánłkiey. (-) [...] Czwartá przekłáda wiedźzenie do Káiphafzá/ y dziewięćiorákie v niego obelżenie. *LatHar* 316, 497.

obelżenie kogo, czego (7): Bo to czynił tylko przeciwko Principalowi obelżenia domu swego *ActReg* 53; Błogołławiony P. náłz Iezus Chryłtus/ żarliwie fię ná obelżenie kościoła drugi raz vłkarżáiący *LatHar* 539, 331; *SarnStat* 157, 176; *CzahTr* A3. *Cf* »bez obelżenia osoby«.

obelżenie czyje [= kogo] (7): oto fię stáwię oczom Boskiego máiełtatu twego [...] Dyabłu fię w niewolá podawłzy/ zmyłłow moich/ y sił dufze moiey/ y czáfu/ y dárow twoich na obelżenie twoie vżywłzy/ á teraz do służby twoiey słábym/ y niełpołobnym fię vczyniwlzy. *LatHar* 144.

W przeciwstawieniu »ozdoba ... obelżenie« (1): gdyż łpráwy moie [...] Były włzędy y ná káżdym mieyfcu iefli nie z ozdoba/ doczego fię ia prze niedofátki moie słábym być czuię/ tedy pewnie nie z obelżeniem tego cnego narodu mego Polłkiego *CzahTr* A3.

W charakterystycznych połączeniach: obelżenie domu, kościoła, narodu (2), Pana, Świętych: częste obelżenie, dziewięćiorákie, rozliczne, znaczne.

Zwroty: »cierpieć obelżenie« [w tym: od kogo (2)] [szyk zmienny] (3): COm dawno tułzył/ y w głos opowiedáł Ze obelżenia/ y krzywdy ták znáczney Cierpieć nie mieli waleczni Graekowie *KochOdpr* A3v; *LatHar* 671, 679.

»obelżenie mieć« (1): niech łye iáwnie włtydzą/ Którzy niełzcześnie mé rádži widzą. Boday zá moię wzgårdę obelżenie mieli/ Którzy mi mówiá/ tegołmy chcieli. *KochPs* 60.

»mieć sobie za obelżenie« (1): Cosię tycze Zołnierze wielkopolskich aby pod posłuzenstwem wń byli o tym pisało się do Pana Hetmana od KIM aby on ie pomogł codefacto miałby tobył sobie Pan Hetman zaobelżenie iakie *ActReg* 124.

Wyrażenia: »bez obelżenia osoby« (1): w ucciwosci przystoiNEY takimu Panu do namowienia y wypełnienia Condytyi [...] ktoreby były bez obelżenia osoby I. Arcy. M. *ActReg* 75.

»pełen obelżenia« = *zelżony* (2): *KochPs* 135; [*do Boga*] Niołę/ złości łwych/ liczbę niełlycháną. By mnie/ z mego brzemięniá/ Twa lutość wybáwiłá/ A w tymby fię omyłá/ Chęć pełna obelżenia/ W potoku/ moich gorzkich łez płynienia. *GrabowSet* Sv.

»obelżenie na sławie« [*szyk 1:1*] (2): [*Chrystus*] cierpi [...] Ná cíele okrutne ná włzyłtkich członkách łkátowanie. Ná sławie/ od włzelkiego łtanu ludzi/ rozliczne obelżenie. *LatHar* 671, 679.

Szeregi:»despekt i obelżenie« (1): GDy łie łkárzyli Pręłáci y Pánowie Wielkiéy Polłki/ iż z nieiákim dełpektem y obelżeniem ich [*quodam despectu et levitate eorum JanStat* 628] do tego czáfu Stárołtowie Poznánłcy głéytowne lífty/ kmiećióm ich/ y poddánym zwykli dáwáć *SarnStat* 157.

»krzywdy i obelżenia« [szyk 1:1] (2): *KochOdpr* A3v; tak właśnie krzywdy tyránfkie y obelżenia wżyfťkié/ táią fie pod iákimśi ćieniém powodu łczęścia ich *OrzJan* 31.

»niedostojeństwo i obelżenie« (1): ABy tákowi Kortyzani ku niedoſtoieńſtwu náłzému y obelżeniu narodu Polłkiego [*ad indignitatem nostram, et nationis Polonae ignominiam JanStat* 201] ná Dworze Rzymłkim tákowými nieprzyſtoynými chytróściami fie nie ćwiczyli/ [...] ſkázuiemy y wſtáwiamy *SarnStat* 176.

»potępienie i obelżenie« (1): Oto me kochánia/ ktorymem folgował/ Y przednia zabáwá/ ktorym wiárę chował. To/ wczymem ſię ćwiczył/ dawa potępienie/ Co vmiem/ to dawa znáczne obelżenie *GrabowSet* N3.

»potwarz, obelżenie« (1): DZiatki miéyćiefz to ná pieczy/ Ze nie iedno to złé rzeczy/ [...] Vboſtwo/ kłopot/ więzienié/ Niemoc/ potwarz/ obelżenié/ Siéroctwo/ zły łáſiad/ żoná/ Miedzy złémi policzoná. *KochMRot* B3.

»sznupki, obelżenia« (1): Pełné łono mam ſznupek/ pełné obelżenia/ Słucháiąc rozmáytych narodów háńbienia. *KochPs* 135.

[*Wyrażenia przyimkowe*: »z obelżeniem«: że się nam droga niebezpieczna ukazuje stąd, iż pasportów żadnych ani od cesarza jmci, ani od księżęcia saskiego miecieżmy nie mogli. [...] Co by było nie tylko ze szkodą i niebezpieczeństwem naszym, ale i z obelżeniem koronnym w osobach naszych *DiarPos* 21.]

2. *Ulżenie, złagodzenie* (1) : Nie choway pomſty/ niechoway karánia/ Ná on wiek przyſzły: lecz moje ſtáránia/ Gdyż przykre były/ do ciebie wołáią/ Bez obelżenia niech fwoię kaźń máią. *GrabowSet* M2v.

[*obelżenie czego*: Kmiecie z tej wsi robią z włóki po 4 dni w tydzie[ń], co się im ciężko widzi i gdzie by nie było jakiego obelżenia tych robót, pewnie uciec muszą. *LustrMaz* II 135.]

Synonimy: 1. *despekt, obraza, osława, pogardzenie, posromocenie, pośmiewanie, wzgarda, zawstydzenie, zelżywość, znieważenie*; 2. *odelga, odelżenie, ulga*.

Cf **OBELŻYĆ**